

Algot Olofssons beskrivning av Gårda 1973. Lista över fabriker på Gårda (inte alla...)

STADSDELEN GÅRDA

Gårda var fram till år 1922 ett municipalsamhälle inom Örgryte socken, som då hade 22 000 invånare, varav Gårda ca 7 500. Genom ny byggnation hade Gårda 1930 ökat sitt invånarantal till 10 000.

På Gårda fanns förr många industrier vilka helt dominerade stadsdelen. De var i regel belägna utefter Möndalsån som var gräns mot staden. Redan 1870 började CERES sin verksamhet. Genom byggandet av slussen vid Drottningtorget som avslutades 1873, fick man möjlighet att med pråmar frakta råvaror och kol till fabriker via Fattighusån och Möndalsån. Man kunde då se hur pråmdragarna med långa trossar och med selar över axlarna drog dessa pråmar längst åstranden. Senare övertog små platta bogserbåtar detta arbete.

Det fanns troligen ca 45 industrier på Gårda varav tre stora textilfabriker. Det tillverkades dessutom skor, tapeter, kork, möbler, tvättmedel, remmar, spik, konserver, järnsängar, reseffekter, maskiner, rammar, pålsar, orglar, m m.

Då industrin i början av 1900-talet expanderade kraftigt och behövde mycket arbetskraft, började en stor inflyttning från landsbygden. För att få bostäder till alla dessa människor, påbörjades 1880 byggandet av kvarteren Svanden, Örn och Sparven samt i början av 1900-talet kvarteret Ran.

Gårda var ett eldorado för hästäkerier och det fanns många sådana med stort antal hästar bl a Johan på Gårda, B J Larsson, Bröderna Carlsson, Geta-Lars m fl.
 Smedmakare, smeder och hovslagare hade sina smedjor.

Gårda var en stadsdel som sprudlade av liv från morgon till kväll. Alltid hände det något och det fanns folk i rörelse överallt. På järnvägen dundrade tågen fram efter det att bommarna med kling och klang gått ner och tvingat folk att stanna. Nu är järnvägen borta, inflyttad i berget. Vem hade trott att det skulle bli så?!
 Torget med liv och rörelse på lördagarna var jämte Gårda brandkårs uttryckningar och övningar ett folknöje.

Trångboddheten var stor, ett rum och kök var vanligt. Familjerna var stora men utrymmena små. Många var tvugna att hyra ut rum vilket särskilt under första världskriget var mycket vanligt. Vi minns väl alla paltbrödskönen till Örgryte Livsmedelsnämnd, Södra Kustbanegatan. Man minns dock från gamla Gårda den stora samhörighet som rådde. Solidariteten och hjälpsamheten var stor. Ofta var man som en enda stor familj i det hus man bodde. Det var en hård kamp för brödfödan, tidigt måste barnen ge sig ut i förvärvsarbetet. Alla måste arbeta och man fick slita hårt.

Bostadshusen sköttes i regel bra. De målades utvändigt med jämna mellanrum, gårdarna hölls rena liksom gångbanorna. Alla såg till att det såg snyggt ut överallt. Därför är det beklämmande att i dag gå runt på Gårda och se hur missköta och förfallna husen är, hur skräpigt och smutsigt det är överallt. Beklämmande är det också att se hur det rivs. Gåpande hål syns där förr bostadshus och fabriker låg. Så gott som all industri har försvunnit och E 6-an skär nu igenom halva Gårda som nu skall bli ett kontorslandskap.

Ja, det finns mycket att berätta om Gårda men det får räcka med dessa rader i dag. Vi skall nu titta på några mer eller mindre bra bilder tagna vid olika tillfällen under 10 års tid. Rivningen av husen har ibland gått så fort att man inte hunnit med.

Bifogar en lista över fabriker som varit eller finns på Gårda men påstår inte att den är komplett. Ett par kartskitser över Gårda på 1920-talet bifogas också.

Med vänlig hälsning

Algot Olofsson.

EO 1973-02-15

Fabriker på Gårda vid 20-30 talet.

Ceres Fabriker Konstgödning
Gårda " "Markens" Textilier
Herman Kurzel "Tyskarnas" Spinneri
Göteborgs Kangarnsspinneri
Tomten Kem Tekn Fabrik Lagermans
Lobergs Vattenfabrik nu Apotekarnas
Göteborgs Renfabrik Balataremmar
" Tapetfabrik
" Skofabrik
Skofabriken Sport
Sömn & Spikfabrik Mustad & son
Stärkelsefabriken Jägerfelt & Weidling Sagogryn, Makaroner m m
Fyrtornets Konsevfabrik Fiskkonserver Grönsaker m m
Göteborgs Järnsängsfabrik
Selanders Möbelfabrik
Göteborgs Korkfabrik
" Bleckvarufabrik
Scheles Tvål & Såpfabrik
Tvålfabriken Oden
Kronkers Resefektfabrik
Princeps Maskinfabrik
Vilkenssons Ramfabrik
Svenska Pälsvarufabriken
Erikssons Formsnickeri Formar till tapeter & linoleummattor
Magnussons Orgelfabrik
Bratts Ägg & Smörexport
Hartzoljefärgfabriken på Ranängen
Thomsens Kafferosteri
Göteborgs Presenningsfabrik
Engblads Tapetfabrik
Hultkrantz & Norrman Metallfabrik
Hilma Florells Spisbrödsbageri
Medico kem tekn fabrik
Göteborgs Instrumentfabrik
" Kolvringsfabrik
Turions Karamellfabrik
Druvans Ättiksfabrik
Aurora Nysilverfabrik
Göteborgs Sandbolag Slaggstensfabrik
Mejeri Soldatvägen
Stenhuggeri
Skarsteds Kartongfabrik



